

پرسیمرغ (مشهد)
 آشنایی با معماری اسلامی
 مهندس مهرداد میلانی - مهندس سید نادر ضیایی
 اول چاپ (۸۹)
 ۱۱۰۰
 ناخن
 آفاق شرق
 خوشبختی - قاسمی
 ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۹۳۲-۵-۰

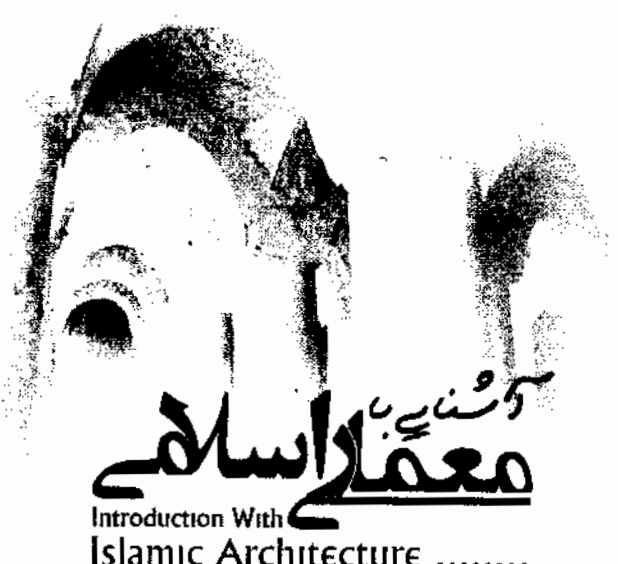
ناشر
 نام کتاب
 مؤلف
 نوبت چاپ
 شمارگان
 چاپ و صحافی
 لیتوگرافی
 طراحی
 شابک

www.ps-pub.com

انتشارات پرسیمرغ ۸۰۰۶ ۸۴۴-۰۵۱۱
 Email: mkh_s5@yahoo.com

«حق چاپ محفوظ است»

سرشناسه : میلانی، مهرداد، ۱۳۵۰ - ضیایی، نادر، ۱۳۴۵ -
 عنوان و نام پدیدآور : آشنایی با معماری اسلامی / نادر ضیایی، مهرداد میلانی.
 مشخصات نشر : مشهد: پرسیمرغ، ۱۳۸۹.
 مشخصات ظاهری : ۱۳۸ ص:، مصور.
 شابک : 978-600-90932-5-0
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : معماری اسلامی - هنر اسلامی
 رده بندی کنگره : ۱۳۸۹/۵/۹/۳۸۰NA
 رده بندی دیویی : ۷۲۰/۹۱۷۶۷۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۴۲۲۰۱۴
 تاریخ درخواست : ۱۳۸۹/۰۵/۲۰
 تاریخ پاسخگویی : ۱۳۸۹/۰۶/۱۵
 کد پیگیری : 2101561

معماران اسلام

Introduction With
Islamic Architecture

مدرسین

سید نادر ضیائی
مہرداد میلانی

► Teachers

Mehrdad milani
Sayed nader ziyaei

فهرست مطالب

محتوا

۵	مقدمه
۷	اصول معماری ایرانی
۹	شیوه های معماری ایرانی
۱۲	معماری پارسی
۱۴	معماری پارتی
۲۱	شیوه ی خراسانی
۲۱	شیوه ی رازی
۲۳	شیوه ی آذری
۲۶	شیوه ی اصفهانی
۲۷	هندسه در معماری اسلامی
۲۸	طاق و قوس در معماری ایرانی
۳۰	معرفی بناهای ایرانی
۳۱	بناهای مربوط به قرون هفتم تا نهم میلادی
۵۶	بناهای مربوط به قرون دهم تا دوازدهم میلادی
۷۲	بناهای مربوط به قرون سیزدهم تا پانزدهم میلادی
۱۰۹	بناهای مربوط به قرون شانزدهم تا نوزدهم میلادی
۱۲۷	منابع و مأخذ

مقدمه:

درس آشنایی با معماری اسلامی، جزو دروس رشته معماری می‌باشد که شامل دو درس آشنایی با معماری اسلامی (۱) که در دوره کاردانی دانشجویان می‌گذرانند و درس معماری اسلامی (۲) که در دوره کارشناسی می‌باشد. این مجموعه به بررسی آشنایی معماری اسلامی (۱) پرداخته است.

این درس از دو بخش عملی و نظری تشکیل شده است. در بخش عملی برداشت از یک بنا بوده که دانشجویان یکی از بناهای تاریخی ایرانی را انتخاب کرده و رلوه می‌کنند. و یا به ترسیم پلانها، نماها و مقاطع یک مجموعه سنتی می‌پردازند و جزئیات اجرایی آن را ترسیم نموده و آموزش می‌یابند. بخش نظری شامل ۱- شیوه های معماری اسلامی ایران و ۲- آشنایی با انواع قوسها و طاقهای ایرانی است.

مطالب این جزوه بسیار مختصر بوده و برای مطالعه بیشتر دانشجویان علاقمند منابع و مراجع دیگری اشاره شده است و امید است دانشجویان با مطالعه آنها با گذشته خود بیشتر ارتباط برقرار کنند.

تمام اقداماتی را که در باره میراث فرهنگی و هنری قابل اجرا است و امروزه در کشور ما نیز انجام می‌شود، می‌توان به سه محور اساسی خلاصه کرد:

۱. پژوهش

۲. حفظ و احیاء

۳. معرفی و آموزش

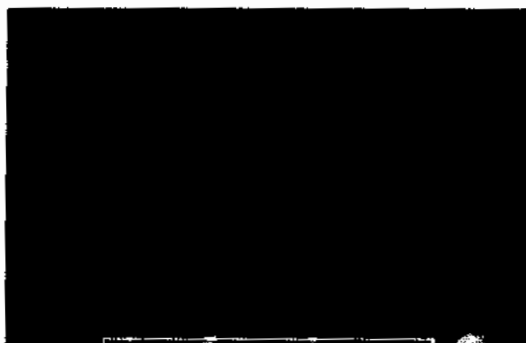
علوم و فنون ورشته هایی که در سه محور مذکور به سازمان میراث فرهنگی و هنری یاری می‌رسانند عبارتند از:

۱- باستان شناسی ۲- مردم شناسی

۳- زبان شناسی و خواندن کتیبه‌ها و خطوط و

متون کهن ۴- معماری و رشته های هنری.

معماری ایرانی که اکثر منابع و مراجع

نمای آجری بنای مجلس ملی سابق

آن را مؤثرترین مکتب در شکل گیری معماری اسلامی دانسته اند، در برگیرنده معماری اسلامی کشورهای ایران، عراق، افغانستان، پاکستان، کشورهای عربی کناره‌ی خلیج فارس، ازبکستان، تاجیکستان، هند و اندونزی می‌باشد^۱. استاد پیرنیا معماری ایران را بر شش دبستان یا شیوه بر می‌شمارد که آنها عبارتند از: پارسی، پارتی، خراسانی، رازی، آذری و اصفهانی.

شیوه‌ی ایرانی دارای توانایی خاص در زمینه‌ی معماری قبل از اسلام است و با قدرتمندی بر معماری پس از اسلام کلیه کشورهای اسلامی تأثیر می‌گذارد تا آنجا که وجود دو عنصر گنبد و ایوان در نمای آثار مربوط به معماری

۱ محمد کریم پیرنیا / اسبک شناسی

اسلامی را بی شک تأثیر گرفته از مرز و بوم ایران می دانند.^۲ گرچه پس از اسلام یعنی از قرن هفتم میلادی تا دوران معاصر کشمکش های فراوان در مناطق یاد شده صورت پذیرفته و مرزها و حکومت های بسیاری تغییر کرده اند ولی آثار معماری مناطق یاد شده به وضوح متأثر از معماری ایران بوده اند.

معماری ایرانی دوره ی اسلامی را استاد پیرنیا به چهار شیوه تقسیم می کند: نخست شیوه ی خراسانی که مبدأ و خاستگاه آن منطقه خراسان بوده و شکل ساده و بی پیرایه ای داشته که براساس اعتقادات مسلمانان شکل گرفته و با روش های معماری بومی مناطق ایرانی جسمیت یافته و در کل سرزمین های اسلامی نشر پیدا کرده است. دوم شیوه ی رازی که پیدایش آن از ری بوده و تنوع عملکردها و روش های پیشرفته در سازه و گنبدها و نقوش تزئینی اسلیمی و آجرکاری و گچبری ها از این شیوه به تمامی سرزمین های اسلامی راه یافته است. سوم شیوه ی آذری یا ترکی که ساخت بناهای عظیم و تکنیک پیشرفته ی سازه ی قوسها و گنبدها و روش دانشمندانه ی هندسه و ترکیبات هندسی در آن به وضوح آشکار می باشد، تزئینات این روش در ساختمان سازی دوره های تیموری، مغول و پس از آن رواج داشته است. در پایان شیوه ی اصفهانی است که سرآغاز آن از اصفهان بوده و سادگی در طرح به انضمام تکنیک کاشی کاری و همچنین ساخت بناها به صورت سازه و آرایه ی مجزا و توسعه ی ساختمان های مربوط به قرن دهم و بعد از آن جزو مشخصات این شیوه به شمار می آید.

مسلم است که امکان جدا سازی معین شیوه ها و روش های ساختمان سازی وجود ندارد ولی مشخصه های مؤثر شیوه های معماری یاد شده بر کشورهای دیگر، همچنین تأثیر توسعه ی روشها و شیوه های معماری کشورهای دیگر بر سرزمین ایران خصوصاً در محل تلاقی فرهنگها و سیاستها قابل چشم پوشی نیست و با دیدن آثار نام برده شده در این مجموعه می توان با آنان بیشتر آشنا شد و آنها را به خاطر سپرد.

اصول اولیه ی مکتب ایرانی اسلامی در عهد عباسی گسترش یافت ولی تأثیر گذاری آن به غرب عراق محدود گشت و در عراق با شیوه ی شامی در هم آمیخت و در قرن ۹ میلادی در شهر سامرا به اوج خود رسید. دوره ی بسیار موفق این شیوه، دوره ی صفوی خصوصاً قرنهای ۱۶ و ۱۷ میلادی می باشد. این دوره نه تنها یکی از درخشان ترین دوره ها در هنر ایرانی بلکه یکی از ارزشمند ترین دوره های هنر اسلامی به شمار می آید. در این دوره بود که طاق های ایرانی نوک تیز و کم ارتفاع به کار برده شدند. در مساجد نیز درهای بزرگ با چهار چوب های مستطیل شکل مزینی به کار برده شدند که در دو سوی آنها دو مناره ی خوش قاصت گردن افراشته بودند. بیشتر مناره های این دوره استوانه ای بوده و گنبدهای دراز و پیزی شکل داشتند. این گنبدها از بیرون و درون تزئین شده اند. شهرت مکتب ایرانی در دوره ی صفوی، به کاشی کاری هایی با تزئینات گیاهی و کاربرد آنها در تزئینات هندسی است.^۳

۲- هیلن براند / معماری اسلامی - قرم عملکرد - معنی

۳- انورالرقاعی / تاریخ هنر در سرزمین های اسلامی / ص ۴۸